

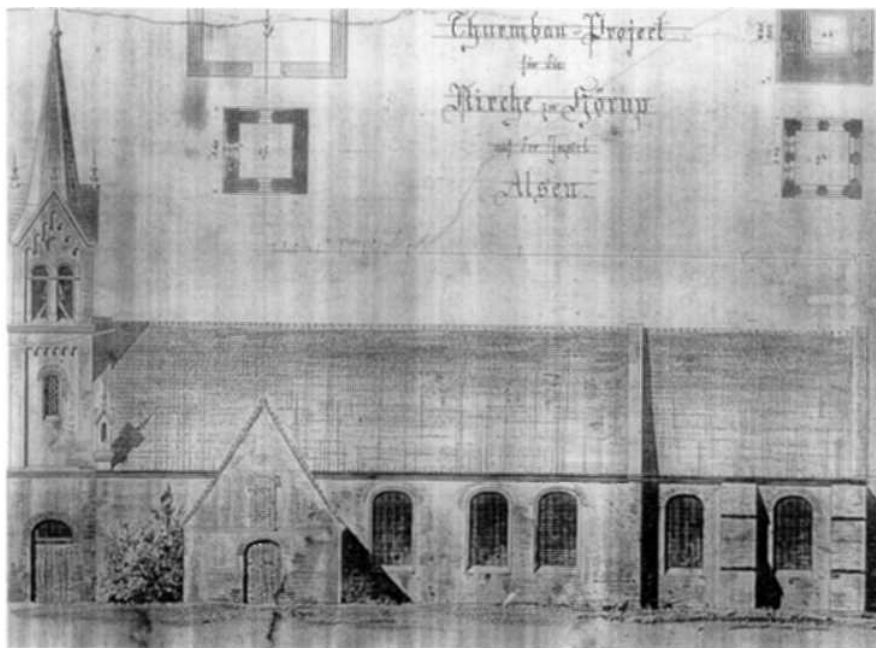
Hørup Kirke

I det forløbne år 2004 har kirken, på grund af renovering, været lukket nogle måneder, og det gav os lyst til at fortælle lidt om den gamle og markante bygnings historie. Det er meget begrænset, hvad der tidligere har stået i årsskrifterne om kirken, men på et tidspunkt skrev sognepræst Mogens K. Hvalsøe en lille folder, efter ide af Fr. Goldberg, som også lavede layoutet. Jeg mener den blev husstandsomdelt.

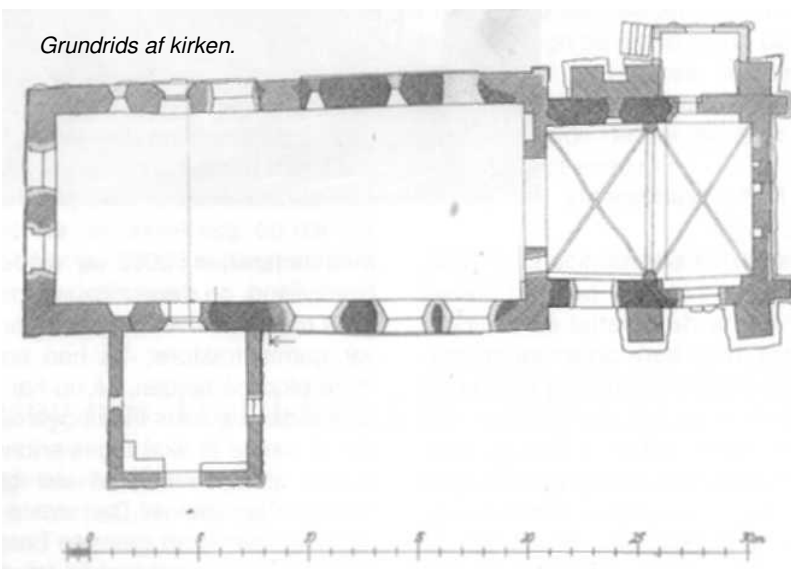
Jeg har mine oplysninger fra Trap Danmark 1967, De danske Kirker 1970, samt fra Samlede Efterretninger til en Beskrivelse af Hørup Sogn ved Chr. Knudsen. Desuden har vi en del forskelligt materialer i arkivet, og jeg har fået oplysninger fra folk fra sognet.

Kirken

Kirken har ikke noget officielt navn, men man mener, den har været indviet til Sankt Jørgen, da kirken i katolsk tid har været en figur af Sankt Jørgen til hest i kamp med en drage. I 1830 skrives der, at denne figur ligger på kirkeloftet, men nu ses den på Museet på Sønderborg slot. Efter reformationen blev kirken fra 1544 ejet af kongen. 24. september 1764 fik hertugen af Augustenborg overdragelsesbevis på kirken. Det havde han, til han flygtede ud af landet, og den blev så overdraget til den danske stat, som brugte den som krudtmagasin i krigen 1848-50.

Tegninger til tårnet, som aldrig blev bygget.

Hørup kirke Plan. 1:300. Målt af John Petersen 1957.
Tegnet af Holger Schmidt 1961.

Kirkens ydre.

Om der har ligget en trækirke her først, vides ikke, men det første af denne kirke er en del af skibet og koret, som blev bygget af kampesten i romansk stil. Denne del har således i alt fald en alder på 750 år. Det er derfor ikke så sært, at man gennem tiderne har ændret og bygget til. Den første udvidelse fandt sted 1275 -1325. Det er den vestligste tredjedel af skibet. Det blev, som tidens skik var dengang, bygget i unggotisk stil. Samtidig blev dørene flyttet længere mod vest. De gamle rundbuede døre blev muret til, og de nye blev, som det stadig ses, bygget med spidsbuer. Efterhånden som det blev skik, at kvinderne gik ind ad

syddøren sammen med mændene, blev norddøren muret til. Hvornår det er sket vides ikke, men udvendig er der stadig en smuk niche i muren, hvor den har været. Ved siden af har man muret en gammel tympanon - dørøverligger ind. Den har nok tidligere siddet over den ældste dør. På den er indhugget et lavt relief med to løver og et menneskehoved. Indvendig ses stadig aftryk i muren af revlerne i den gamle dør.

Senere udvidede man 1400-50 koret i sengotisk stil. På det tidspunkt har man også bygget de to krydshvælvinger og sandsynligvis også tagrytteren over den gamle del af koret. Denne er restaureret flere gange blandt andet i 1752 og senere i 1874 - 76 efter et lynnedslag. Den blev da tækket med skifer. Sidst var den nede i 1996. I øst gavlen har der været et højt spidsbuet vindue, som allerede blev muret til i gotisk tid. Det ses stadigvæk udefra mellem de to støttepiller.

Der er også støttepiller på korets nord og sydvæg. I højde med taget er der et savskifte, og ovenover er der tre spidsbuede blændinger, som på et tidspunkt har været malet sorte.

Våbenhuset nævnes første gang i 1589, men er sandsynligvis fra 1500 tallets første halvdel. Gavlen blev fornyet i 1889, og den blev forsynet med kamtakker.

Hørup kirke. Hvornår billedet er taget vides ikke. Her ses både kamtakker på vestgavlen og gavlen på våbenhuset. Desuden ses i hjørnet den lille tilbygning til fyret og den dominerende skorsten.

Sakristiet, som er et lille halvtag på nordsiden, er blevet tilføjet i 1840. Der er indgang til dette fra koret, og døråbningen er meget ældre end selve sakristiet, så det må have haft en forgænger på samme sted. I 1888 blev vestgavlen muret om. Da blev støttepillerne taget væk, og der blev sat kamtakker op. Det har nok været et kompromis, for man havde i 1873 tanker om at bygge et tårn ved vestgavlen. Tegningerne var klar, men om det ville være blevet for dyrt, eller om der har været modstand mod projektet, ved jeg ikke. Vi har kopier af disse tegninger på arkivet. Det ville være blevet et tårn i den tyske, nygotiske stil, så jeg tror ikke det med nutidens syn på den

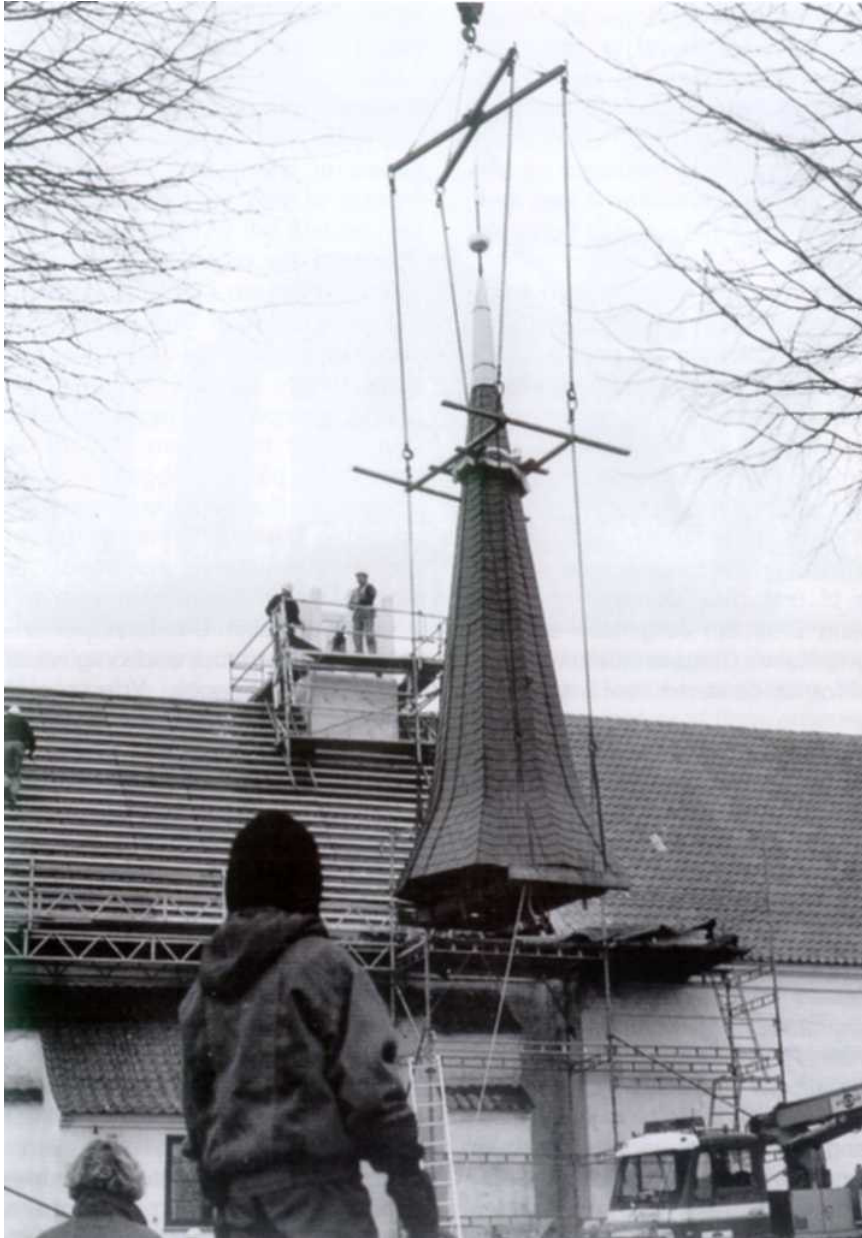
arkitektur, ville være faldet i vores smag. Det var unægtelig nemmere og billigere at pille kamtakkerne ned igen, end det ville have været at bryde tårnet ned.

I 1894 blev der indrettet et nyt varmeanlæg under våbenhuset. Vi har billeder, hvor man ser en lille tilbygning i hjørnet mellem skib og våbenhus, og der er en høj dominerende skorsten på samme sted. Kamtakkerne er nok blevet taget ned samtidig med, at det blev fjernet. På sydsiden af taget - under tagrytteren på en kvist sidder et ur. Pengene til uret blev skænket af boelsmand Chresten Jørgensen og hans kone Karen Chrestensdatter i 1784. Derfor fik de deres navne på urskiven.

Han var født i Mintebjerg 1732 og hun i Mjang 1722. De blev gift i 1756, men fik ingen børn. Hun døde 1809 og han i 1814. Foruden denne gave havde de også testamenteret 32 Rbd. sølv til fattiggassen. Uret blev af et tolvmandskollegium i Hørup bestilt hos Smed Nikolai Nikolaisen i Mømmark og i kontrakten står, at det skal leveres til påsken 1785. Placeringen vælges, så det kan slå på den i spiret hængende Marie Klokke. Det skal trækkes en gang hver ottende dag. Smeden skal anskaffe alt dertil, men bønderne skal hente materialerne i Sønderborg. Nikolaisen skal svare for værket i ti år. For dette skal han have 120 Rigsdaler. Kontrakten blev underskrevet 19. juli 1784. Urskiven er dog blevet fornyet i 1814.

Kirkens indre.

Det første, der fanger ens blik inde i kirken, er altertavlen. Den er sammensat af ting fra forskellige tider. Den ældste del er midterdelen med apostlene fra ca. 1425. Under dem sidder predellaen - billedet nedenunder, som forestiller Den sidste Nadver. Den er sat ind i 1688 af provst Johs. Kragh, og den blev dengang klæbet ovenpå den gamle predella.

I 1996 blev taget fornyet, og tagrytteren var nede for at blive restaureret. Her er det ved at blive sat på plads igen. (Foto Johs, Simonsen, Mjang)

te har også broderet et læsepultforhæng. Tidligere hang også et lille klæde foran pulten på prædikestolen. Det var blå og broderet med gyldne aks af Pastor Metz' datter Lise.

Døbefonten som står i venstre side af koret er en romansk, granit font. Både selve fonten som foden har udhuggede mønstre, især lægger man mærke til tovudsmykningen. Det gamle dåbsfad står nu i et skab i våbenhuset sammen med en dåbskande af messing fra 1825. Fadet er udsmykket med jagtscene i bunden - dyr og bølgeranke langs kanten. Nu er der blevet anskaffet et noget mere enkelt fad og kande. De 50 cm

Denne blev taget frem i 1939, og hænger nu på sydvæggen vest for indgangen. Den er fra omkring 1500 og aldrig overmalet, men er blevet nænsomt restaureret for en del år siden. Alderen ses på den, idet den er noget afskallet. Den forestiller Kristus som smertensmand omgivet af Maria og Johannes. Yderst står Katharina af Alexandria og Maria Magdalene

Sit nuværende udseende fik altertavlen i 1738, da Claus Evertsen lavede topstykket med en krigsudrustet engel, basunblæsende englebørn, og korset foran apostlene. Hans Ebbesen malede på samme tid topstykkets opstandelsesmaleri. Efter disse tilføjelser virker den lidt for stor i forhold til korbuen. Alteret blev restaureret i 1939.

Alterbordet er muret. Det blev omsat i 1851 og dækket af paneler i 1939. I 1772 blev der købt sort fløj til alterklæde sammen med sølvtresser, kniplinger og sølvplade med kongens navn. Kun 2 år senere var der indbrud, og de stjalne sølvtresser blev erstattet af silkesnore. Pladen blev også stjålet. I 1852 fik man rødt alterklæde. Den nuværende alterdug er broderet af Cathrine Iversen, Paradisgård.

Før har der været alterdug broderet af Fru Lærer Jørgensen, Høruphav og Anna Speggers, Mjang. Sidstnævnt-

høje alterlysestager er sengotiske. De står på tre ret store løver. I en vinduesblænding i nordsiden af koret ses en gammel præstetavle. Den begynder 1604, og går til 1916. På det tidspunkt har der ikke været plads

Gammelt billede indefra. Pulpituret går helt hen til triumfvæggen. Desuden ses den store runde kakkellovn, og himlen over prædikestol er der stadig, så billedet er i alt fald før 1939. Maleriet over salmenumrene er af Schwensen den yngre. Mon der er nogen som ved hvad de runde ting er, der står på alterbordet?

til flere, og man har fået lavet trætavlen, som hænger i våbenhuset.

I såvel korbuen som i buen mellem hvælvingerne er der kalkmalerier fra nyere tid. På østvæggen nord for altret er der i en niche, hvor der i katolsk tid har været et sidealter, nogle kalkmalerier fra omkring 1500. Ligeledes på østvæggen er indmuret to små skabe. Det ene med jernbeslag. De er fra gotisk tid. Desuden er der også på denne væg en piscina. Det vil sige en niche med et afløb, hvor man kunne hælde dåbsvandet ud.

I koret står også brudestolene. De er fra 1984. De første, der sad på dem, var guldbrudeparret Anna Cathrine og Hans Schmidt fra Lambjerg. Stolene blev lavet af snekker Hans Sø-

rensen, hvis gravsten ses øst for kirken.

Af andre nyere ting ses 2 gulvvaser, lavet af keramikeren Hilde List-Jensen, Stenholt. De er blå, og glædens og sorgens tårer løber ned ad dem. Allersidste ting, der er kommet til, er vaser til alterbordet. De blev taget i brug 1. søndag i advent 2005. De er kugleformede og så små, at de ikke skjuler alterbilledet. Det er en gave fra keramikeren Louise Bøttern, Høruphav.

I sakristiet hænger et maleri af pastor Christian Metz, (sognepræst 1932 -65), malet af H. Mundt.

Et maleri af pastor Otto Frank, som var præst her i 37 år (1730 - 67), hænger i koret. Hans navn er sammen med hans kones - Hedvig Lucie indgraveret i lysekronen i koret. Den er fra 1767. (Læs mere om dem i årsskrift nr. 3 og nr. 5). Af andre præstemalerier er der 2, som hænger længere nede i kirken. Det er far og søn Christian og Chr. Carl August Schwensen, som sammenlagt var præst i Hørup i 96 år. I våbenhuset hænger et epitafium (gravminde) over pastor Krag den ældre og hans 3 koner, med hvem han havde 20 børn. Han var præst i Hørup 1697 -1727. Desuden var han provst i 10 år. Ved restaureringen i 1939 blev en del meget gamle kalkmalerier fjernet. Nu er kun tre våbenskjolde fra 1400 - 50 tilbage. Deraf var kun det midterste velbevaret.

Prædikestolen er skænket i 1578 af Thomas Sture til Gammelgård. Den har våbenskjolde for Thomas Sture, hans hustru, datter og svigersøn. Der har været en himmel, som blev taget væk ved restaureringen i 1939. Stolene blev restaurerede i 1844, og i 1858 blev dørene tilføjet. (Se mere om stolene i årsskrift nr. 5 - 1987), Vest for indgangsdøren har man bevaret nogle renæssance stolegavle. På dem står IHS. Stolene er blevet malet i det forløbne år, og farven er blevet diskuteret meget blandt kirkegængere.

Et par vinduesnicher på nordvæggen vidner om de små vinduer, her har været. Mellem dem hænger et gotisk korbuekrucifiks fra omkring 1300. Omkring korset snor en vinranke sig, og på korsenderne sidder evangelistsymbolerne. I en niche i korbuevæggen nord for korbuen har der i katolsk tid stået en pietá - Maria med barnet, som nu også findes på Sønderborg Slot

I nichen står nu en 7 armet lysestage. Den stod tidligere på alterbordet, men blev flyttet, så man bedre kunne se alterbilledet. De store sydvinduer er kommet til ved restaureringen 1851 - 52, efter at kirken havde været

krudtmagasin. Selv om der før har været små vinduer både mod nord og syd, må kirken have været meget mørkere, end den er i dag, hvor vi har de store vinduer mod syd.

Der er nu pulpitur til orglet mod vest, samt et lille stykke langs nordmuren, men indtil 1939 gik det helt op til

Den gamle predella.

triumfmuren, og da var der opgang ved denne. Tæt ved opgangen stod dengang en stor rund kakkelovn.

Inden for døren står en meget gammel pengeblok med jernbånd og jernlåg.

I skibet hænger et kirkeskib med årstallet 1749. Det er en tremastet fuldrigger med eet lag kanoner. Bræddeloftet blev udskiftet i 1770 -71, da det gamle var råddent. På et tidspunkt har det været dækket med gips.

Det nuværende flisegulv stammer fra ombygningen 1888 - 89.

Når man arbejder med så gammel en bygning, bliver man selv så lille,

for hvor kort er et menneskeliv ikke i forhold til. Når man lukker øjnene, og tænker på alle de mennesker, der er søgt til kirken gennem årene, bliver det helt overvældende. Sorg og glæde fylder så meget. Jeg tænker blandt andre på en kvinde, jeg tilfældigvis er stødt på i kirkebøgerne. Hun mistede 3 ægtemænd, og 8 børn døde, inden hun selv døde som 80 årig. Desuden fik hun en dødfødt datter. Kun 1 søn overlevede hende. Det er næsten ikke til at holde ud at tænke på alle de gange, hun er gået op ad kirkebakken med sorg i sinde. Heldigvis ser man også alle de stolte og glade forældre, der med håb og ønsker for børnenes fremtid kommer for at få dem døbt. Brudepar - nogle betænkelige - andre fyldt med glæde og tro på en god og lykkelig fremtid slutter rækken.

Anna Kirstine Nielsen

